

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Přestává být zvíře věcí? Aneb krátký exkurz do právní úpravy zvířat v novém občanském zákoníku

Mimo hlavní zájem odborné i široké veřejnosti zůstává právní problematika zvířat v kontextu soukromého práva. Revoluci v této oblasti by měla přinést právě nová úprava v nedávno přijatém kodexu občanského práva. Účelem tohoto článku je předložit jeho čtenářům základní rámec nejdůležitějších změn v právní úpravě zvířat, kterých soukromé právo vlivem nového občanského zákoníku doznalo.

Současná právní úprava

Podle současné účinné právní úpravy, zákona č. [40/1964](#) Sb., v platném znění, („OZ“), se živá zvířata považují většinou za věci movité, a to s ohledem na jejich povahu za zcela zvláštní druh. V tomto ohledu nerozdělujeme zvířata do zvláštních kategorií. Jako taková mohou být zvířata obecně předmětem prodeje a vlastnictví; vlastník může zvíře ztratit (§ 135 odst. 1, 2, 3 OZ); vlastník může zvíře opustit (§ 135 odst. 4) apod. V současné době jsou tak zvířata, jako živé organismy schopné cítit bolest a utrpení, chráněny především zvláštními předpisy veřejného práva[1]. V tomto ohledu stojí za zmínku především zákon na ochranu zvířat (z.č. [246/1992](#) Sb.), který však nechrání veškerá živá zvířata, ale pod pojmem zvířete spatřuje toliko živé obratlovce odlišné od člověka (§1), a dále pak zákon č. [449/2001](#) Sb., o myslivosti, v platném znění („ZoM“), který se mj. vztahuje na zvěř[2] a vlastnické vztahy k ní.

Právní úprava zvířat v novém občanském zákoníku

Jedním z proklamovaných cílů nového občanského zákoníku, zákona č. [89/2012](#) Sb., („NOZ“), je hodnotový posun v chápání zvířat jako zvláštní právní kategorie stojící na pomezí věcí a člověka. Důvodová zpráva k návrhu NOZ („**Důvodová zpráva**“) doslova uvádí, že „*nová úprava se vymaňuje z dogmatu římského práva o „bučících nástrojích“ a z právního pojetí zvířat jako věcí v právním smyslu.*“ V tomto ohledu nelze než kvitovat snahu zákonodárce přiblížit úpravu v českém právním řádu moderním zahraničním kodexům, které zvířata považují za zvláštní, samostatnou právní kategorii.[3] Zvířata jako živoucí bytosti schopné vnímat bolest si tak kromě poměrně extenzivní veřejnoprávní úpravy zaslouží své zvláštní místo i v kontextu soukromého práva.

Na první pohled NOZ zaujme tím, že úprava zvířat není soustředěna do zvláštního samostatného oddílu (či pododdílu), ale rozpadá se do několika částí a ze systematického hlediska kopíruje právní

úpravu věcí (jmenovitě nabývání vlastnického práva).

Základní (a zároveň i zásadní) ustanovení nové úpravy představuje §494 NOZ. Ustanovení nenechává nikoho na pochybách, jaké postavení živá zvířata v právním řádu zaujímají. „Živé zvíře má zvláštní význam a hodnotu již jako smysly nadaný živý tvor. Živé zvíře není věcí a ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze.“ Zákonodárce záměrně hovoří pouze o živém zvířeti. Naopak mrtvé zvíře či jeho části se z právního hlediska za věci považují a jsou samostatným předmětem právních vztahů. Patrně nikdo nepochybuje o tom, že veprůvé koleno koupené u řezníka je samostatnou věcí.[4] Platná úprava tak obdobně jako vyspělé zahraniční kodexy[5] pro právní úpravu zvířat odkazuje na právní úpravu věcí do té míry, jež neodporuje jejich povaze. Co přesně však zákonodárce myslel pod souslovím „neodporuje jejich povaze“ není nikde explicitně určeno. Důvodová zpráva k tomuto uvádí příklad psa lpícího na svém pánovi. U takového psa by odporovalo jeho povaze, kdyby se měl stát předmětem zástavního práva a od svého pána by tak měl být odloučen a vystaven stresu a emočnímu strádání. Svou nezastupitelnou roli tak bude sehrávat i subjektivní emoční (psychický) stav zvířete jako neopominutelný element odlišující živá zvířata od věcí. V reálných situacích bude takovéto chápání činit nemalé problémy. Byla by situace jiná u domácí kravky, která po léta byla jediným domácím zvířetem na statku? Jak se ohodnotí emoční újma, kterou kravka zřízením zástavního práva a následným odevzdáním zástavnímu věřiteli utrpí? Je emoční strádání zastavené kravky větší či stejné jako u psa fixovaného na svého majitele? V praxi bude tak třeba postupovat kasuisticky, případ od případu, a zohledňovat jedinečné okolnosti konkrétní situace.

Úprava zvířat v NOZ však nekončí pouze u §494, ale se zvířaty se setkáváme především v úpravě nabývání vlastnického práva v §1046 - §1049 NOZ. Koneckonců takováto systematika je do značné míry pochopitelná, protože z hlediska občanskoprávních vztahů je vymezení vlastnického práva ke zvířatům a jeho ochrany pro běžného jedince patrně to nejdůležitější. NOZ pro účely nabývání vlastnického práva rozeznává několik základních kategorií zvířat a s tím související různé režimy. Základní kategorií zvířat jsou divoká zvířata. Podle Důvodové zprávy se za divoká zvířata pokládají všechna zvířata, která nejsou domestikovaná. Divoká zvířata jsou bez pána, dokud žijí na svobodě (§1046, odst. 1 NOZ). Nejsou tedy předmětem vlastnického práva, nicméně mohou být přivlastněny, pokud tomu nebrání jiné právní předpisy[6]. Pro rozlišení divokých zvířat a zvířat domácích poskytuje Důvodová zpráva poměrně přehledné vodítko. „Zvířata se pokládají za divoká, pokud náleží k nedomestikovanému druhu, tj. celý druh žije zcela nebo převážně ve volné přírodě, byť jeho jednotlivé kusy jsou člověkem chovány v zajetí. Domácí ... jsou naopak ta zvířata, jejichž druh žije s člověkem buď bezvýjimečně, anebo z převážné části.“ V našich zeměpisných šířkách proto budou domestikovanými zvířaty vždy např. slepice, bez ohledu na to zda se slepice zatoulá a nebude pod trvalým dohledem člověka. Naopak existence uzavřených klokaních farem nic nemění na tom, že z hlediska NOZ se klokan považuje za divoké zvíře.

Divoká zvířata se dále rozpadají na podkategorie zajatých zvířat a zkrocených zvířata.

Zajatá zvířata jsou taková zvířata, kterým je fyzickými překážkami bráněno v útěku (např. pomocí klecí, voliér, ohrad, apod.). Dostanou-li zajatá zvířata možnost uniknout, stanou se opět zvířaty bez pána (srna chycená v ohradě uteče) za předpokladu, že jeho vlastník je bez prodlení nestíhá nebo nehledá ve snaze je znovu zajmout (§1046, odst. 2 NOZ). V praxi bude poslední uvedená věta činit asi největší obtíže. Stíháním se dle Důvodové zprávy, rozumí především stíhání faktické. Co se rozumí pod hledáním, však není zcela zřejmé a posoudí se případ od případu. Zda bude v jednotlivém případě postačovat oznámení v tisku, aby vlastník nepozbyl své vlastnické právo k uprchlému zvířeti, bude vždy záležet na konkrétních jedinečných okolnostech.

Zkrocená zvířata (§1047 NOZ) jsou taková zvířata, kterým se zpravidla trvale nebrání ve volném pohybu, ale která si na svého pána natolik zvykla, že se u něho samovolně zdržují, anebo se k němu

pravidelně vrací, zachovávajíce si návyk vracet se.[7] Jako názorný příklad může posloužit cirkusový medvěd, kterého lze považovat za zkrocené zvíře. Na druhé straně pak lze spatřit medvěda v domácím chovu, kde je zvířetem zajatým. Zkrocená zvířata se stávají zvířaty bez pána, pokud se po útěku v přiměřené době k vlastníkovi nevrátí, ač jim v tom nikdo nebrání (§1047 odst. 1 NOZ). Vlastník zkroceného zvířete své vlastnické právo neztrácí, jestliže je zvíře označeno takovým způsobem, že lze jeho vlastnictví zjistit.

Zvláštní povahu s ohledem na výše uvedené mají zvířata v zoologických zahradách a ryby v soukromých rybnících a podobných zařízeních, které *de iure* za zvířata bez pána považovat nelze (§1050 NOZ). Uteče-li zvíře ze zoologické zahrady, nestává se zvířetem bez pána, ani když ho jeho vlastník nestíhá nebo nehledá. Kategorické členění zvířat v zoologických zahradách na zajatá a zkrocená je tak zcela bez významu.

Kategorie chovaných zvířat (zvířata mající pána) tak zahrnuje jednak domácí zvířata a dále pak divoká zvířata zajatá a zkrocená.

Domácí zvířata jsou vždy předmětem vlastnického práva jejich pána. *„Zaběhne-li se domácí zvíře, uplatní se na ně pravidla o ztracené věci do té míry, pokud speciálně pro ně nejsou stanovena zvláštní pravidla.“*[8] V tomto ohledu se na domácí zvířata neuplatní obdobný režim jako u zkrocených a zajatých zvířat. Kromě ztráty domácího zvířete může jeho pán vlastnické právo pozbyt i jinými způsoby. Především může domácí zvířeti opustit (derelikce). Průvodním jevem opuštění domácího zvířete je zřejmý vlastníkův úmysl zbavit se zvířete nebo je vyhnat (§1048 NOZ). Opuštění zvířete má za následek ztrátu vlastnického práva. Zvíře se tak stává zvířetem bez pána a každý si může zvíře zákonným způsobem přivlastnit. Domácí zvíře se opuštěním nestává divokým zvířetem, ale zvláštní samostatnou právní kategorií.

Závěr

Nová právní úprava zvířat NOZ bezesporu znamená krok správným směrem a podobně jako zahraniční kodexy se úpravou zvířat zabývá v kontextu vlastnického práva a jeho ochrany. V reálném životě budou nastávat situace, kdy nebude možné zcela jednoznačně vymezit přesný okamžik ztráty či nabytí vlastnictví, především ve vztahu k zajatým zvířatům. Uprchne-li ze zájmového chovu milovníka plazů třímetrový hroznýš královský, lze jen s velkými obtížemi říci, zda se jednalo o zajaté či zkrocené divoké zvíře a v jakém konkrétním okamžiku vlastník, který zvíře nestíhá či nehledá, ztrácí své vlastnictví a hroznýš se tak stane divokým zvířetem bez pána a způsobilým k přivlastnění.

Praxe bude bezpochyby mnohem pestřejší než samotná litera zákona.

Mgr. Tomáš Kessler,
advokátní koncipient

Betlémský palác
Husova 5
110 00 Praha 1

Tel.: +420 224 401 440
Fax: +420 224 248 701
e-mail: office@glatzova.com

-----
[1] Zákona na ochranu zvířat proti týrání (z.č. [246/1992](#) Sb.), zákon o myslivosti (z.č. [449/2001](#) Sb.), a další;

[2] Zvěř se pro účely ZoM rozumí obnovitelné přírodní bohatství představované populacemi druhů volně žijících živočichů taxativně vyjmenovaných v ZoM.

[3] Pro srovnání např. § 285a rakouského BGB nebo článek 641a švýcarského občanského zákoníku

[4] Naproti tomu lidské tělo či jeho části nejsou předmětem občanskoprávních vztahů během života a ani po smrti (§493 NOZ).

[5] Rakouský, německý, švýcarský či polský občanský zákoník.

[6] Např. zákon na ochranu zvířat proti týrání, zákon o myslivosti, zákon o rybářství a další.

[7] Důvodová zpráva k §487 návrhu NOZ

[8] Důvodová zpráva

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí](#)
- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)